

Annales

Instituti

Archaeologici

XIV - 2018

Godišnjak

*Instituta za
arheologiju*

Nakladnik/Publisher

INSTITUT ZA ARHEOLOGIJU
INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY

Adresa uredništva/Editor's office address

Institut za arheologiju/Institute of Archaeology
HR-10000 Zagreb, Ulica Ljudevita Gaja 32
Telefon/phone 385 (0) 1 6150250
fax 385 (0) 1 6055806
e-mail: iarh@iarh.hr
http://www.iarh.hr

Glavni i odgovorni urednik/Editor in chief

Marko Dizdar

Izvršna urednica/Desk editor

Katarina Botić

Tehnička urednica/Technical editor

Katarina Botić

Uredništvo/Editorial board

Katarina Botić, Ana Konestra, Andreja Kudelić, Asja Tonc, Marina Ugarković

Izdavački savjet/Editorial committee

Vlasta Begović, Marko Dizdar, Dunja Glogović, Snježana Karavanić, Goranka Lipovac Vrkljan, Branka Migotti, Kornelija Minchreiter, Ante Rendić Miočević, Tajana Sekelj Ivančan, Tihomila Težak Gregl, Željko Tomičić, Ante Uglešić

Lektura/Language editor

Renata Draženović (hrvatski jezik/Croatian)

Dizajn/Design

REBER DESIGN

Korektura/Proofreaders

Katarina Botić

Računalni slog/Layout

Hrvoje Jambrek

©Institute of archaeology, Zagreb 2018.

Annales Instituti Archaeologici uključeni su u indeks/
Annales Instituti Archaeologici are included in the index:
Clarivate Analytics services - Emerging Sources Citation Index

Ovaj rad licenciran je pod Creative Commons Attribution By 4.0 međunarodnom licencom /
This work is licenced under a Creative Commons Attribution By 4.0 International Licence

SADRŽAJ

Arheološka istraživanja

- 9** **Siniša Krznar**
 Andrea Rimpf
- Rezultati istraživanja lokaliteta Ilok – Krstbajer
- 13** **Anita Rapan-Papeša**
 Andrea Rimpf
 Marko Dizdar
- Rezultati zaštitnih istraživanja kasnoavarskog groblja Šarengrad – Klopare 2017. godine
- 20** **Marko Dizdar**
- Rezultati istraživanja nalazišta Sotin – Zmajevac u Hrvatskome Podunavlju
- 28** **Daria Ložnjak Dizdar**
 Marko Dizdar
 Gorana Kušić
- Sotin – Srednje polje – Istraživanje višeslojnoga nalazišta u Podunavlju 2017.
- 34** **Tomislav Hršak**
 Tino Leleković
 Marko Dizdar
- Preliminarni rezultati arheološkoga istraživanja u Batini 2017. godine
- 40** **Katarina Botić**
 Kornelija Minichreiter
- Slavonski Brod – Galovo, arheološka istraživanja 2017.
- 46** **Daria Ložnjak Dizdar**
 Marko Dizdar
 Marija Mihaljević
- Dolina – Glavičice – Istraživanje groblja pod tumulima s kraja kasnoga brončanog doba
- 51** **Saša Kovačević**
- Arheološka istraživanja lokaliteta Nova Bukovica – Sjenjak tijekom 2017.
- 54** **Juraj Belaj**
- Prva arheološka istraživanja lokaliteta Stari grad u Pakracu godine 2017.

CONTENTS

Archaeological Excavations

- 9** **Siniša Krznar**
 Andrea Rimpf
- Research results from Ilok – Krstbajer site*
- 13** **Anita Rapan-Papeša**
 Andrea Rimpf
 Marko Dizdar
- Results of the rescue excavation on the Late Avar cemetery on the site Šarengrad – Klopare in 2017*
- 20** **Marko Dizdar**
- Research results of the Sotin – Zmajevac Site in the Croatian Danube Region*
- 28** **Daria Ložnjak Dizdar**
 Marko Dizdar
 Gorana Kušić
- Sotin – Srednje polje – Research of multilayer site in the Danube Region in 2017*
- 34** **Tomislav Hršak**
 Tino Leleković
 Marko Dizdar
- Preliminary results of archaeological research in Batina in 2017*
- 40** **Katarina Botić**
 Kornelija Minichreiter
- Slavonski Brod – Galovo, archaeological research in 2017*
- 46** **Daria Ložnjak Dizdar**
 Marko Dizdar
 Marija Mihaljević
- Dolina – Glavičice – Research of the tumulus cemetery from the end of the Late Bronze Age*
- 51** **Saša Kovačević**
- Archaeological research of Nova Bukovica – Sjenjak site during 2017*
- 54** **Juraj Belaj**
- First archaeological excavations of the Stari Grad site in Pakrac in 2017*

61 Marko Dizdar Rezultati istraživanja groblja latenske kulture Zvonimirovo – Veliko polje u 2017. godini	61 Marko Dizdar <i>Research results of the La Tène culture cemetery at Zvonimirovo – Veliko polje in 2017</i>
65 Tajana Sekelj Ivančan Nastavak istraživanja talioničke radionice i naselja na lokalitetu Hlebine – Velike Hlebine	65 Tajana Sekelj Ivančan <i>Continuation of excavation at the smelting workshop and settlement at the site of Hlebine – Velike Hlebine</i>
72 Saša Kovačević Arheološko istraživanje prapovijesnog lokaliteta Jalžabet – Bistričak u 2017. godini i Kamp Hrvatska projekta „Iron-Age-Danube“ INTERREG DTP	72 Saša Kovačević <i>Archaeological research of prehistoric Jalžabet – Bistričak site in 2017 and Camp Croatia of the project “Iron-Age-Danube” INTERREG DTP</i>
76 Saša Kovačević Arheološka istraživanja prapovijesnog lokaliteta Jalžabet – Carev jarek, sezona 2017.	76 Saša Kovačević <i>Archaeological research of prehistoric site Jalžabet – Carev jarek, season 2017</i>
<p>80 Branko Mušič
Tatjana Tkalčec
Barbara Horn
Igor Medarić
Petra Basar</p> <p>Geofizička istraživanja na arheološkome nalazištu Osijek Vojakovački – Mihalj u 2017. godini</p>	<p>80 Branko Mušič
Tatjana Tkalčec
Barbara Horn
Igor Medarić
Petra Basar</p> <p><i>Geophysical research at Osijek Vojakovački – Mihalj site in 2017</i></p>
88 Tatjana Tkalčec Nastavak arheološko-konzervatorskih radova na kuli burga Vrbovca u Klenovcu Humskom 2017. godine	88 Tatjana Tkalčec <i>Continuation of archaeological and conservation works on the keep of the Vrbovec Castle in Klenovec Humski in 2017</i>
92 Tatjana Tkalčec Sondažna arheološka istraživanja oko Kule Zrinski i Dvora Patačić u središnjem gradskom parku u Vrbovcu 2017. godine	92 Tatjana Tkalčec <i>Probe archaeological excavations around the Zrinski Tower and Patačić Palace in the central town park in Vrbovec in 2017</i>
<p>110 Juraj Belaj
Sebastijan Stingl</p> <p>Arheološka istraživanja crkve Sv. Martina u Prozorju 2017. godine</p>	<p>110 Juraj Belaj
Sebastijan Stingl</p> <p><i>Archaeological research of the St. Martin's Church in Prozorje in 2017</i></p>
<p>115 Ana Konestra
Enrico Cirelli
Bartul Šiljeg
Gaetano Benčić</p> <p>Istraživanje bedema, crkvenoga sklopa i kasnoantičkih pregradnji na lokalitetu Stancija Blek (Tar) u 2017. godini</p>	<p>115 Ana Konestra
Enrico Cirelli
Bartul Šiljeg
Gaetano Benčić</p> <p><i>Research of the fortifications, church complex and Late Antique re-adaptations on the Stancija Blek (Tar) site in 2017</i></p>

121 Ana Konestra
Fabian Welc
Anita Dugonjić
Paula Androić Gračanin
Nera Šegvić
Kamil Rabięga

Terenski pregledi, geofizička i sondažna istraživanja projekta „Arheološka topografija otoka Raba“ u 2017. godini

121 Ana Konestra
Fabian Welc
Anita Dugonjić
Paula Androić Gračanin
Nera Šegvić
Kamil Rabięga

Field reconnaissance, geophysical survey and trial excavations within the project “Archaeological topography of the island of Rab” in 2017

127 Kristina Jelinčić Vučković
Emmanuel Botte

Arheološko istraživanje na lokalitetu Novo Selo Bunje na otoku Braču, 2017. godine

127 Kristina Jelinčić Vučković
Emmanuel Botte

Archaeological excavation on the Novo Selo Bunje site on the island of Brač, 2017

136 Marina Ugarković
Ivančica Schrunk
Vlasta Begović
Marinko Petrić

Arheološka istraživanja rimske vile u uvali Soline na otoku Sveti Klement (Pakleni otoci, Hvar), lipanj 2017. godine

136 Marina Ugarković
Ivančica Schrunk
Vlasta Begović
Marinko Petrić

Archaeological research of a Roman villa in Soline Bay on the island of St. Clement (Pakleni Islands, Hvar) in June 2017

Terenski pregledi

142 Ivan Valent
Siniša Krznar
Tatjana Tkalčec
Tajana Sekelj Ivančan

Terenski pregled koprivničke i đurđevačke Podravine

142 Ivan Valent
Siniša Krznar
Tatjana Tkalčec
Tajana Sekelj Ivančan

Field survey of the Koprivnica and Đurđevac part of the River Drava Basin

148 Ana Konestra
Vedrana Glavaš
Asja Tonc
Paula Androić Gračanin
Nera Šegvić

Kulturni krajolik Velebita – Terenski pregledi na području Podvelebitskoga primorja u 2017. godini

148 Ana Konestra
Vedrana Glavaš
Asja Tonc
Paula Androić Gračanin
Nera Šegvić

Cultural landscape of the Velebit – Field surveys of the Sub-Velebit coast in 2017

Eksperimentalna arheologija

154 Tajana Sekelj Ivančan

Eksperimentalno taljenje željezne rude i razgradnja korištene talioničke peći

Experimental Archaeology

154 Tajana Sekelj Ivančan

Experimental smelting of iron ore and dismantling of the utilized smelting furnace

Ostala znanstvena djelatnost Instituta za arheologiju

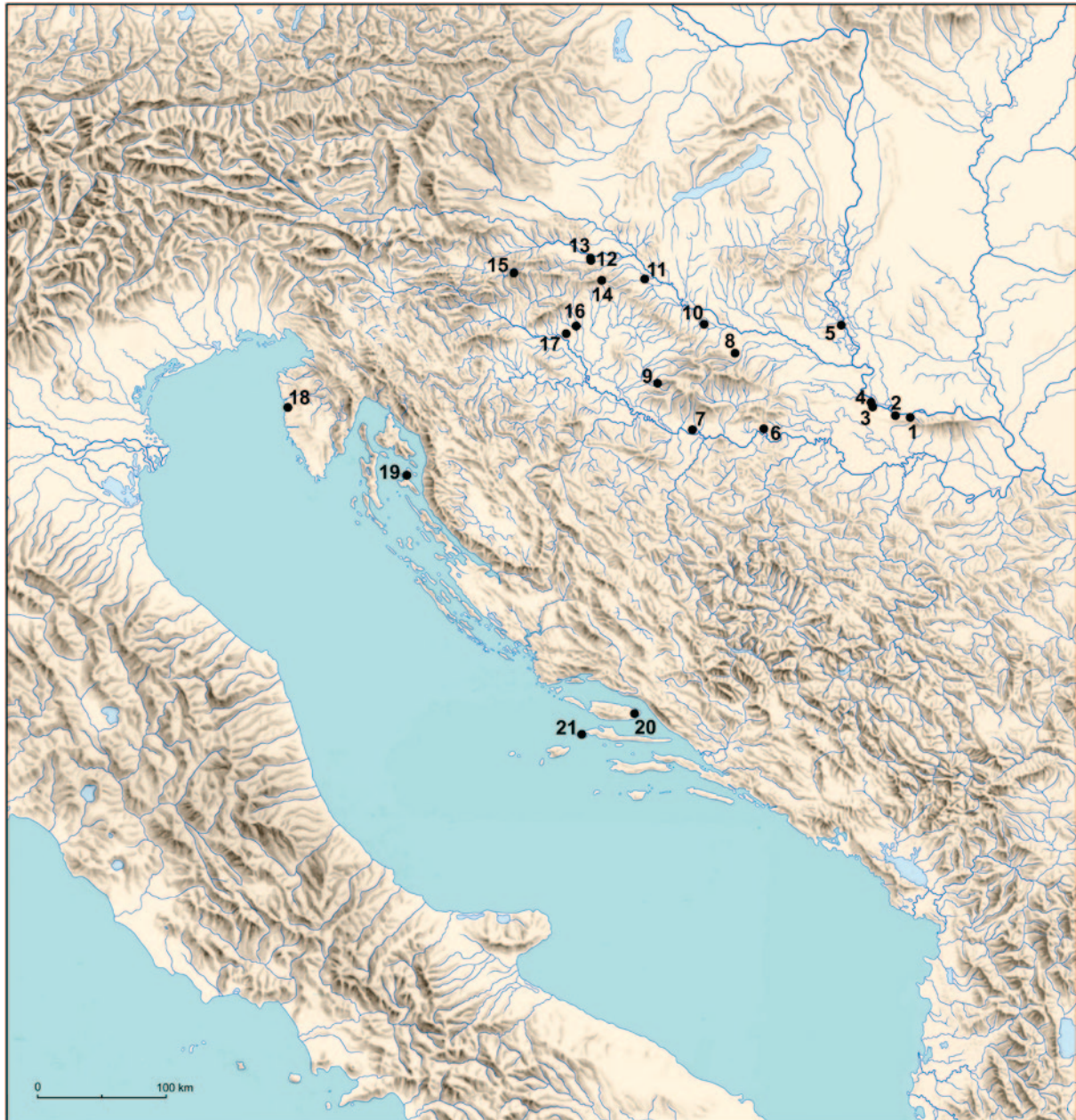
162-173

Additional scientific activity of the Institute

162-173

Arheološka istraživanja

Archaeological Excavations

1. Ilok – Krstbajer
2. Šaregrad – Klopare
3. Sotin – Zmajevac
4. Sotin – Srednje polje
5. Batina – Sredno
6. Slavonski Brod – Galovo
7. Dolina – Glavičice
8. Nova Bukovica – Sjenjak
9. Pakrac – Stari grad
10. Zvonimirovo – Veliko polje
11. Hlebine – Velike Hlebine
12. Jalžabet – Bistričak
13. Jalžabet – Carev jarek
14. Osijek Vojakovački – Mihalj
15. Klenovec Humski – Plemićki grad Vrbovec
16. Vrbovec – središnji gradski park (Dvor Patačić i Kula Zrinski)
17. Prozorje – crkva sv. Martina
18. Tar – Stancija Blek
19. Rab – Lopar
20. Brač – Novo selo Bunje
21. Sveti Klement – Soline

Sotin – Srednje polje – Istraživanje višeslojnoga nalazišta u Podunavlju 2017.

Sotin – Srednje polje – Research of multilayer site in the Danube Region in 2017

Daria Ložnjak Dizdar
Marko Dizdar
Gorana Kušić

Primljeno/Received: 09. 04. 2018.
Prihvaćeno/Accepted: 20. 04. 2018.

Tijekom kolovoza i rujna 2017. godine provedena su istraživanja na položaju Srednje polje, koja se u kontinuitetu odvijaju od 2008. godine. U istraživanjima je otkriveno sedam paljevinskih grobova daljske grupe datiranih u starije željezno doba, zatim dijelovi prometne infrastrukture i naselja iz rimskoga vremena kao i dva horizonta srednjovjekovnoga naselja. Tijekom istraživanja dokumentirani su i brojni tragovi novovjekovnih aktivnosti na Srednjem polju koji su ponekad oštetili starije strukture.

Ključne riječi: Sotin, naselja, groblje, prometna infrastruktura, kasno brončano doba, starije željezno doba, antika, srednji vijek, Podunavlje

Key words: Sotin, settlements, cemetery, traffic infrastructure, Late Bronze Age, Early Iron Age, Antiquity, Middle Ages, Danube region

Arheološka istraživanja u Sotinu provode se u okviru programa Ministarstva kulture Republike Hrvatske koje je i financiralo istraživanje 2017. godine. Istraživanja na različitim položajima u Sotinu odvijaju se u kontinuitetu od 2008. godine (Ložnjak Dizdar et al. 2009; Ložnjak Dizdar, Dizdar 2017), a provodi ih Institut za arheologiju u suradnji s Gradskim muzejom Vukovar.¹ U višegodišnjim arheološkim istraživanjima Sotina pri odabiru položaja sondi ključna su bila pitanja postavljena na početku istraživanja, a kojima je primarni cilj bilo lociranje kasnobrončanodobnoga i željeznodobnog groblja/grobalja, zatim njihova udaljenost od naselja, granice rasprostranjenosti te odnosi u horizontalnoj i vertikalnoj stratigrafiji groblja.

U iskopavanjima 2017. istražena je površina od 347 m² sondama 23 i 24² (sl. 1–2) kojima je zahvaćen dio groblja iz razdoblja kasnoga brončanog i starijeg željeznog doba, zatim dio prometnice iz rimskoga vremena, dijelovi

ranosrednjovjekovnoga naselja kao i brojne novovjekovne infrastrukture. Istaknuta višeslojnost vidljiva u horizontalnoj stratigrafiji zabilježena je dosad u svakoj od 24 istraživane sonde.

KASNO BRONČANO I STARIJE ŽELJEZNO DOBA

Fokus istraživanja u sjeveroistočnom dijelu današnjega mjesta Sotin usmjeren je na groblje daljske grupe, koje pokazuje kontinuitet iz kasnoga brončanog u starije željezno doba. U istraživanjima 2017. godine otkriveno je sedam paljevinskih grobova (sl. 3). Uobičajeni inventar grobova zabilježen u dosadašnjim istraživanjima u Sotinu predstavljaju urne sa spaljenim ostacima pokojnika koje su u pravilu bile poklopljene djelom, s dnom okrenutim prema gore. Uz urne, u grobove su bili prilagani kantharosi te zdjele i lonci s popudbinom u hrani i piću. Istraženi grobovi datiraju se u vrijeme od 9. do 7. st. pr. Kr., odnosno u stupnjeve II, IIIa-b prema kronološkoj podjeli C. Metzner-Nebelsick (2002), što odgovara i ostalim grobovima istraženima na ovome dijelu položaja Vašarište od 2008. do 2016. godine.

Dio istraženih grobova iz vremena kasnoga brončanog i starijeg željeznog doba prilično je oštećen ukopom

1 U istraživanjima su sudjelovali dr. sc. D. Ložnjak Dizdar, voditeljica istraživanja i dr. sc. M. Dizdar iz Instituta za arheologiju te G. Kušić, kustosica arheologinja iz Gradskoga muzeja Vukovar i četiri radnika. Iskopavanja su provedena u razdoblju od 18. kolovoza do 19. rujna 2017. godine prema Rješenju Konzervatorskoga odjela u Vukovaru.

2 Istraživanja su provedena na katastarskoj čestici 468 k.o. Sotin, korisnika Borisa Molnara, kojemu najsrdačnije zahvaljujemo na susretljivosti tijekom istraživanja.

Sl. 1 Istražena sonda 23 – pogled sa sjevera (snimio: M. Dizdar)

Fig. 1 Excavated trench 23 – a view from the north (photo: M. Dizdar)

Sl. 2 Istražena sonda 24 – pogled sa zapada (snimio: M. Dizdar)

Fig. 2 Excavated trench 24 – a view from the west (photo: M. Dizdar)

Sl. 3 Grob 149 (snimila: D. Ložnjak Dizdar)

Fig. 3 Grave 149 (photo: D. Ložnjak Dizdar)

Sl. 4 Grob 154 (snimila: D. Ložnjak Dizdar)

Fig. 4 Grave 154 (photo: D. Ložnjak Dizdar)

novovjekovnog kanala SJ 1001 kao i poljoprivrednim aktivnostima. Primjer istraženog groba 154 (sl. 4), koji je bio presječen jamom SJ 1138 i kanalom SJ 1001, ukazuje na intenzivnu naseljenost ovoga prostora te krono-stratigrafsku slojevitost nalazišta.

Dosadašnja istraživanja na položaju Vašarište otkrila su dio groblja koji se može datirati u kraj kasnoga brončanog i početne faze starijega željeznog doba. Većina grobova je paljevinska. Otkrivena su samo dva kosturna groba 2011. godine koja se prema keramičkim i brončanim nalazima mogu datirati u isto razdoblje. Raspored grobova u grupe pa i u redove pokazuje kako su groblja toga vremena bila planirana. Uz urnu koja je imala i poklopac – zdjelu okrenutu dnom prema gore, u grobu se često nalaze i prilozi drugih keramičkih posuda u kojima je bila popudbina – jelo i piće – za drugi svijet.

RIMSKO RAZDOBLJE

Iz rimskog razdoblja potječu kanali SJ 520 i SJ 1111 te jama SJ 1160. U susjednim sondama 12, 13, 19 i 21 također su zabilježeni ukopi nekoliko kanala koji imaju istu orijentaciju kao i spomenuti dio kanala SJ 520 koji je već bio istraživan 2012., 2015. i 2016. godine. Vjerojatno se radi o ostacima prometnice koje su iz *Cornacuma* vodile u *Cuccium*. U istraživanjima je otkriven i dio rimske jame SJ 1160 presječen kanalom SJ 520 (sl. 5). U zapuni jame pronađena je veća količina ulomaka rimske keramike. Nalaz jame SJ 1160 s ulomcima rimske keramike dokazuje jednu raniju fazu korištenja prostora na Vašarištu u rimsko vrijeme, vjerojatno prije izgradnje prometnice i početka pokopavanja u drugoj polovici 2. st.

RANI SREDNJI VIJEK

Položaj Srednje polje – Vašarište, već od terenskoga pregleda provedenog 2008. godine, zabilježen je kao srednjovjekovno nalazište (Ilkić 2010). Istraživanjima u sondama 2, 11, 12, 13, 15–17, 19–22 otkriveni su dijelovi naselja kojega čine poluukopani objekti, zemunice, peći te ostaci ognjišta. U istraživanjima provedenim 2016. godine u sondi 21 otkriven je zapadni dio radnoga prostora SJ 1074 s dvjema pećima u sjeverozapadnom i jugozapadnom uglu. Njegov istočni dio istražen je 2017. godine u sondi 23 (sl. 6). Radi se o većem radnom prostoru (3,90 x 3,50 m) koji je u svome zapadnom dijelu imao dvije peći. U središnjem dijelu sonde 23 otkriven je i duboki podrum (sl. 7), vjerojatno iz srednjovjekovnoga razdoblja, sudeći prema skromnim nalazima keramičkih ulomaka. Kanal SJ 1001 presjekao je u sondi 23 usku i dugu jamu SJ 1138 orijentacije sjever – jug koja je također sadržavala ulomke ranosrednjovjekovne keramike i životinjske kosti. Zanimljivo, jama je prije toga presjekla dio grobne rake groba 154 (sl. 4).

NOVIJE DOBA

Najmlađem vremenskom horizontu dokumentiranom tijekom istraživanja pripadaju kanali SJ 1001 i SJ 971. Orijentacija kanala kao i nalazi u njihovim zapunama datiraju ih u novije doba te povezuju s kućom koja je postojala na istoj čestici prije Domovinskoga rata. Nekoliko manjih jama sa sporadičnim nalazima ostaci su vjerojatno mjesta gdje su bile posađene voćke ili predstavljaju tragove nekih drugih aktivnosti koje su se odvijale u dvorištu kućanstva.

Sl. 5 Jama SJ 1160 (snimio: M. Dizdar)

Fig. 5 Pit SU 1160 (photo: M. Dizdar)

Sl. 6 Istočni dio radnoga prostora SJ 1074 (snimio: M. Dizdar)

Fig. 6 Eastern part of the working space SU 1074 (photo: M. Dizdar)

Sl. 7 Podrum SJ 1179 (snimio: M. Dizdar)

Fig. 7 Basement SU 1179 (photo: M. Dizdar)

ZAKLJUČAK

Arheološkim iskopavanjem provedenim na položaju Srednje polje – Vašarište u Sotinu 2017. godine istražene su dvije sonde ukupne površine 347 m². Sonde 23 i 24 obuhvatile su prostor groblja daljske grupe iz kasnoga brončanog i ranoga željeznog doba. Istraženi grobovi mogu se datirati u vrijeme II. i III. faze prema C. Metzner Nebelsick, odnosno u Ha B3 i Ha C1–C2.

Istražena jama SJ 1160 presječena ukopom kanala SJ 520 svjedoči o najmanje dva horizonta iz rimskoga vremena na položaju Vašarište. Jama s većom količinom keramike vjerojatno je starija, dok je ukop kanala vezan uz prometnicu i grupe rimskih grobova istraženih 2011. i 2016. godine koji se datiraju u drugu polovinu 2. i prvu polovinu 3. st. Ranosrednjovjekovni radni prostor i ostaci podruma te nalazi srednjovjekovnih jama pokazuju kako se naselje širilo prema istočnom dijelu Vašarišta.

Literatura

- Ilkić, M. 2010, Arheološka topografija srednjovjekovnoga Sotina, in: *Stjepan Gunjača i hrvatska srednjovjekovna povijesno-arheološka baština 1*, Zbornik radova sa Znanstvenog skupa „Stjepan Gunjača i hrvatska srednjovjekovna povijesno-arheološka baština“, Split 3. – 6. studenog 2009., Šeparović T. (ed.), Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, Split, 383–401.
- Ložnjak Dizdar, D., Ilkić, M., Hutinec, M. 2009, Sotin – Srednje polje, probna arheološka istraživanja 2008. g., *Annales Instituti Archaeologici*, Vol. V, 12–14.
- Ložnjak Dizdar, D., Dizdar, M., 2017, Sotin – Srednje polje i Dunavska ulica, Istraživanja višeslojnih nalazišta u Podunavlju 2016. godine, *Annales Instituti Archaeologici*, Vol. XIII, 19–25.
- Metzner-Nebelsick, C. 2002, *Der «Thrako-Kimmerische» Formenkreis aus der Sicht der Urnenfelder- und Hallstattzeit im südöstlichen Pannonien*, Vorgeschichtliche Forschungen Band 23, Verlag Marie Leidorf GmbH, Rahden/Westf.

Summary

In archaeological excavation carried out at the Srednje polje – Vašarište site in Sotin in 2017 two trenches with a total research area of 347 m² were investigated. Trenches 23 and 24 included the area of the cemetery of the Dalj group from the Late Bronze and Early Iron Age. The investigated graves can be dated to II and III phase according to C. Metzner-Nebelsick, or Ha B3 and Ha C1–C2.

The excavated pit SU 1120 was cut off by a channel SU 520 what testifies to at least two horizons from Roman period at the Vašarište site. The filling of pit contained fragments of ceramic vessels and it is probably older, while the channel is connected to the remains of a road and groups of Roman graves investigated in 2011 and 2016 dating back to the second half of the 2nd and the first half of the 3rd century. The Early Medieval working space with two ovens and the remains of the basement, with other excavated pits, show how the settlement spreads to the eastern part of the Vašarište site.

